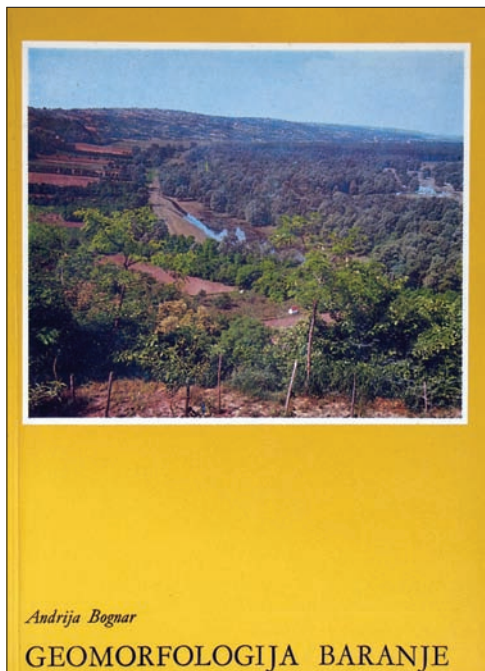

KRONIKA**V spomin geomorfologu Andriji Bognarju (1937–2019)**

26. aprila 2019 je v Zagrebu umrl akademik prof. dr. Andrija Bognar, ugleden hrvaški znanstvenik, geograf, geomorfolog in ustanovitelj geoeekologije na Oddelku za geografijo na Naravoslovno-matematični fakulteti Univerze v Zagrebu. Pokopali so ga na pokopališču Markovo polje v Zagrebu. Tudi med slovenskimi geografi, posebej še geomorfologi, je bil cenjen in priljubljen kolega, s katerim smo se v osemdesetih letih prejšnjega stoletja pogosto srečavali. Kot »Bandi« so ga poznali in klicali njegovi študenti, ki se jim je veliko posvečal, zlasti svojim doktorantom. Po njegovi zaslugi smo se spoznali s številnimi med njimi.

Andrija Bognar se je rodil v Zdencih pri Orahovici v Slavoniji, 9. marca 1937. Študij geografije je končal na Naravoslovno-matematični fakulteti v Zagrebu, kjer je leta 1982 doktoriral z disertacijo *Baranja – geomorfološka studija*. Študijsko se je izpopolnjeval v ZDA, Kanadi, na Kitajskem, v nekdanji Sovjetski zvezi in drugje. Od 1963 do 1968 je bil načrtovalec na Urbanističnem inštitutu v Zagrebu in gimnazijski profesor v Belem Manastiru. Asistent na Fakulteti za politične vede v Zagrebu je bil med letoma 1968 in 1975. Nato je bil zaposlen na Oddelku za geografijo Naravoslovno-matematične fakultete v Zagrebu, kjer je bil od 1991 do upokojitve leta 2007 redni univerzitetni profesor. Kot gostujoči profesor je predaval na Madžarskem, v Sloveniji, v Bosni in Hercegovini in v ZDA. Od 1985 do 2007 je vodil projekt *Geomorfološko kartiranje Republike Hrvaške*. Od leta 1987 je bil častni član Madžarskega geografskega društva, od 1998 pa zunanji član Madžarske akademije znanosti. Bil je tudi član Mednarodne zveze za raziskovanje kvartarja (INQUA) in član njene Komisije za puhlico ter član Mednarodnega združenja geomorfologov (IAG). Na geomorfološkem področju se je največ ukvarjal z geomorfologijo pobočij in pobočnih procesov (pedimenti in glasiji – predgorske stopnje). Ukvarjal se je tudi z rečnim reliefom, s kvartarnimi terasami, s poledenitvijo Severnega in Srednjega Velebita, s psevdokraškimi-sufozijskimi

Slika 1: Naslovnica Bognarjeve geomorfološke monografije o Baranji.

pojavi na Baranjski, Djakovački in Vukovarski puhlični planoti. Bil je priznan raziskovalec in najboljši poznavalec puhlice ter njene geokologije in evolucije v Panonski nižini in na Jadranu.

Intenzivno se je ukvarjal tudi s strukturno-geomorfološko problematiko Panonskega in Dinarskega območja, bil je začetnik geomorfološkega kartiranja na Hrvaškem in ga je vodil več desetletij. Je tudi začetnik aplikativne geomorfologije na Hrvaškem. S tem je povezoval tudi geokološko vrednotenje reliefa za potrebe prostorskega načrtovanja, gradbeništva, turizma, skladiščenja odpadkov, za varstvo narave ter v obrambne namene. Objavljal je tudi prispevke iz politične geografije.

Posebej izstopajo naslednja priznanja in nagrade, ki jih je za svoje delo prejel Andrija Bognar: priznanje Mednarodne komisije za puhlico (1977), častni član Madžarskega geografskega društva (1987), madžarska nagrada Kemeny Zsigmond za življensko delo (2004), priznanje fakultete (2006), medalja-nagrada Madžarskega geografskega društva (2006) in nagrada HGD Zadar Frederik Grisogono (2007).

Objavil je preko 250 znanstvenih del, med katerimi izpostavljamo naslednja: *Deagrarizacija u prostoru Baranje* (1968), *Morfogeneza Banjsko brda i južne baranjske lesne zaravni* (1974), *Les i lesu slični sedimenti i njihovo geografsko značenje* (1976), *Rumunjska* (1978), *Uloga i zadaci geomorfologije u proučavanju i zaštiti okoliša* (1978), *Upute za izradu geomorfoloških karata 1 : 100.000 i 1 : 500.000* (1980), *Globalna tektonika ploča i reljef Zemlje* (1981), *Geomorfološke i inženjersko-geomorfološke osobine Kričkog brda* (1986), *Geomorfologija, položaj, razvoj in problemi geomorfologije* (1987), *Geomorfološke i inženjersko-geomorfološke osobine otoka Hvara i ekološko vrednovanje reljefa* (1990), *Geomorfologija Baranje* (1990; slika 1), *Osobine i zakonitosti oblikovanja strukturnog reliefa* (1991), *Geomorfološke značajke Zagreba i njegove šire okolice* (1994), *Neke od temeljnih značajka razvoja pedimenata u gorskoj zoni vanjskih Dinarida* (1994), *Geomorfološke značajke Split i njegove okolice* (1995), *Geomorfološki*

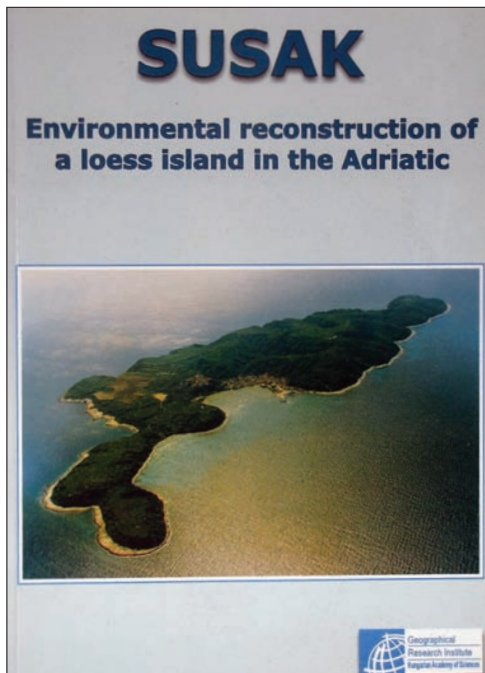

JURIJ KUNAVER, 17. 9. 1987

Slika 2: Del udeležencev Prvega srečanja jugoslovanskih geomorfologov, ki je potekalo septembra 1987 v Bovcu, na vrhu Triglavu (od leve: J. Pavelić (Zagreb), S. Belij (Priština), I. Blažek, M. Kekuš, A. Bognar (vsi Zagreb), J. Kunaver).

sadržaji u osnovnoj i srednjoj školi te na sveučilištu: problemi i rješenja (1995), *Kritički osvrt na teoriju o geomorfološkim ciklusima Williama Morrisa Davisa* (2001), *Suvremeno geografsko poimanje okoliša* (2005), *Geomorfološki tragovi glaciacija u mlađem pleistocenu na Srednjem Velebitu* (s Sanjo Faivre, 2006), *Geomorfološka obilježja rijeke Drave in njenog poloja u širem području naselja Križnica* (2008), *Geomorphological Characteristic of the Slunj Karst Plateau* (z Nevenom Bočićem in Mladenom Pahernikom, 2010), *Recent Landform Evolution in the Dinaric and Panonian Regions of Croatia* (2012), *Demografski razvoj Mađara na području Republike Hrvatske* (2016), *Stradanje Mađara i Njemaca u Hrvatskoj i Bačkoj 1944* (z Lászlóm M. Horváthom in Vladimirjem Geigerjem, 2018).

Andrije Bognarja se Slovenci radi spominjamo zlasti iz časa, ko smo se geomorfologi nekdanje Jugoslavije organizirano srečevali na zborovanjih v Bovcu (12.–17. 9. 1986), v Gospiću na Hrvaškem (18.–21. 6. 1987), v Rožajah v Črni gori (12. 9. –16. 9. 1988), v Pirotu v Srbiji (20. –24. 6. 1989) in v Krškem (19.–22. 6. 1990). Naši prijateljski odnosi so se poglobili zlasti v Bovcu, ko smo hrvaške udeležence skupaj z Andrijo popejlali na vrh Triglav (slika 2), pozneje pa na terenu na Velebitu in drugje. Že v osemdesetih letih se je njegov raziskovalni duh močno razvel in razvijal na najrazličnejših terenih gorskega, ravninskega ter obmorskega reliefa nekdanje skupne države. Prvič smo Andrijo Bognarja spoznali v osemdesetih letih na terenu pod pobočji zagrebske Medvednice. Že zgodaj se je spoprijateljil z akademikom Ivanom Gamsom, ki je po njegovih besedah pomembno vplival na preusmeritev in posodobitev geomorfologije na Hrvaškem zlasti v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja. Hrvaška geomorfologija si je ob tem povrnila nekdanji ugled in pomen z uvajanjem sistematičnega geomorfološkega kartiranja hrvaškega ozemlja, izobraževanjem novih strokovnjakov na zagrebski univerzi ter uvajanjem novih metod znanstvenega preučevanja (Bognar 2003). Z Gamsom sta v osemdesetih letih postala vodilna protagonista geomorfološkega kartiranja na ozemlju nekdanje skupne države. Spominjamo se ga tudi kot organizatorja uspelega mednarodnega geomorfološkega srečanja pod imenom *Geomorfologija in morje*, skupaj s srečanjem geomorfološke komisije karpatsko-balkanskih držav v Malem Lošinjju (22.–26. septembra 1992). Takrat smo imeli med drugim priložnost pobleže spoznati pojav puhlice na otoku Susku, o čemer je Andrija Bognar izdal izčrpno študijo (slika 3).

Slika 3: Naslovnica Bognarjeve monografije o otoku Susku.

Literatura in viri:

- Bognar, A. 2003: Akademik Ivan Gams in njegov vpliv na razvoj geomorfologije v Republiki Hrvaški. Dela 20. DOI: <https://doi.org/10.4312/dela.20.61-64>
- Feletar, B. 1989: Andrija Bognar. Hrvatski biografski leksikon. Zagreb.
- Kunaver, J. 2019: 20 let geomorfološkega društva Slovenije. Predzgodovina in zgodovina, spomini, ozadja, izkušnje ter vzorniki. Medmrežje: <https://www.geomorfolosko-drustvo.si> (20. 3. 2020).
Jurij Kunaver

Uvodni sestanek projekta LABELSCAPE

Ljubljana, 15.–16. 1. 2020

V začetku januarja je bil v Ljubljani odskočni sestanek partnerjev pri projektu z naslovom *Integration of sustainability labels into Mediterranean tourism policies* (Vključevanje trajnostnega certificiranja v turistične politike Sredozemlja) in akronimom LABELSCAPE. Vodilni partner pri projektu je ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika, projektno partnerstvo pa sestavljajo še Inženirska šola PURPAN (*Ecole d'Ingénieurs de PURPAN*) iz Toulousea (Francija), Skupnost občin Aspres (*Le communauté de communes des Aspres*) s sedežem v Thuirju (Francija), Aragonski tehnološki inštitut (*Instituto Tecnológico de Aragón: ITAINNOVA*) iz Zaragoze (Španija), Razvojna agencija Južnoegejske regije Energeiaki S.A. (Αναπτυξιακή Εταιρεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου – Ενεργειακή Α.Ε.) (Grčija), Razvojno združenje Bazilikata (*SVILUPPO BASILICATA S.p.A.*) s sedežem v Titu (Italija), Metropolitanska regija glavnega mesta Rima (*La Città metropolitana di Roma Capitale*) iz Rima (Italija), RCDI – Mreža za razvoj in inovacije (*Rede de Competências para o Desenvolvimento e a Inovação*) iz Grândole (Portugalska), Javni zavod RERA S.D. za koordinacijo in razvoj Splitsko-dalmatinske županije (*Javna ustanova RERA S.D. za koordinacijo i razvoj Splitsko-dalmatinske županije*) iz Splita (Hrvaška) in Kulturno izobraževalno društvo PiNA iz Kopa ter 9 pridruženih partnerjev. Prvi dan uvodnega sestanka je bil namenjen spoznavanju sodelujočih organizacij, sodelavk ter sodelavcev projektne partnerjeve ter temeljni predstavitvi projekta, sistema finančnega poročanja in komuniciranja. Drugi dan je bil namenjen predvsem predstavitev območij, kjer bodo posamezni partnerji izvajali projektne dejavnosti ter predstavitvi tretjega, četrtega in petega delovnega paketa.

V okviru odskočnega sestanka smo se partnerji dogovorili tudi o poteku projekta in naslednjih dejavnostih v okviru raziskovalnega dela. V letu 2020 sta načrtovani projektne srečanja še na Rodosu v Grčiji (meseca maja) in v pokrajini Bazilikata v Italiji (septembra).

Vsebina projekta je povezana z naraščajočimi potrebami po odgovorni rabi naravnih in kulturnih virov, krepitev konkurence v turizmu in spreminjanju navad potrošnikov, s katerimi se srečujejo sredozemske destinacije. Med poglobitimi izzivi so nenehne težnje po izboljšavi kakovosti ponudbe, potrebe po krepitvi sodelovanja med ponudniki in lokalno skupnostjo ter komunikacijo z obiskovalci. Posebno previdnost zahtevajo redko naseljena ranljiva naravna okolja. Certifikacijske sheme trajnostne naravnosti v turizmu so eno od učinkovitih orodij, ki pripomorejo k reševanju omenjenih izzivov in kažejo usmeritev destinacij pri upoštevanju načel trajnostnega razvoja. So orodje za izboljševanje turistične ponudbe, povezovanje skupnosti in trženja. S tem so povezani tudi glavna cilja projekta LABELSCAPE. Prvi gre v smeri razvoja certifikacijskih shem v širše politike, drugi pa je povezan s podporo destinacijam v procesu certificiranja. Projekt sicer gradi večinoma na že obstoječih certifikacijskih shemah, naslavlja pa tudi aktualne izzive certificiranih destinacij in podjetij, kot so krepitev prepoznavnosti, skladnost z vsebinami, ki jih ustvarijo uporabniki in digitalna preobrazba. Metode za doseganje ciljev projekta so predvsem izmenjava izkušenj na delavnicah ter prek spletne platforme za krepitev usposobljenosti deležnikov, pobude za spremembe oziroma izboljšave razvojnih programov na osmih pilotnih območjih ter priporočila za sooblikovanje le-teh.

Matjaž Geršič

MARKO ZAPLATIL

Slika 1: Udeleženke in udeleženci srečanja.

MARKO ZAPLATIL

Slika 2: Predstavitev finančnega spremljanja projekta je pripravila Petra Rus z ZRC SAZU Geografskega inštituta Antona Melika.

**Drugo srečanje partnerskih ustanov
v okviru projekta »100 % lokalno«**
Bolzano, Italija, 24.–26. 2. 2020

Februarja je vodilni projektni partner, Inštitut za regionalni razvoj EURAC, gostil drugo srečanje partnerjev v sklopu projekta »100 % lokalno« (ZRC SAZU iz Slovenije, *Università della Svizzera italiana* in *Polo Poschiavo* iz Švice), ki se osredotoča na krepitev kratkih kmetijsko-živilskih oskrbovalnih verig na območju Alp s pomočjo razvoja tržnih znamk. Srečanje je bilo dvodelno: prvi dan je bil namenjen koordinacijskim, organizacijskim in finančnim vprašanjem, preostala dneva pa vsebinskemu usposabljanju projektnih sodelavcev za organizacijo in izvedbo delavnic na študijskih območjih.

V sklopu vsebinske priprave na izvedbo delavnic je Diego Rinallo s poslovne šole Kedje iz Marseilla pripravil predavanje o vlogi tržnih znamk pri razvoju območij. Podaril je vlogo sodelovanja, krepitev krožnega gospodarstva na lokalni in regionalni ravni ter prikazal prostorsko razsežnost sprememb v prehranskih verigah zaradi družbenogospodarskega razvoja. Predavanju je sledila razprava o izzivih in priložnostih krepitev kratkih kmetijsko-živilskih oskrbovalnih verig, ki je bila usmerjena v iskanje možnosti čezmejnega prenosa dobrih primerov sodelovanja ter krepitev čezmejnega sodelovanja.

Predavanju je sledilo praktično usposabljanje za vodenje delavnic pod vodstvom Rocca Scolozzija iz podjetja za strateški management *Skopia* iz Trenta. Predstavil je zasnovo delavnic, ki temeljijo na analitskem pristopu »Tri obzorja«, s katerimi bo vsak projektni partner na študijskem območju v svoji državi preveril priložnosti in izzive pri krepitevi kratkih oskrbovalnih verig.

Erik Logar

Raziskovalne igralnice na ZRC SAZU

Ljubljana, 30. 6. 2020

Poleti 2020 so bile na Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU) že šestnajstič organizirane in uspešno izvedene raziskovalne igralnice z naslovom *Igrajmo se znanost*. V preteklih letih se je potrdila domneva, da se želijo otroci skozi igro predvsem sprostiti, medsebojno spoznavati in družiti, vsekakor pa tudi kaj novega videti in naučiti. Zato je bilo tudi letos organiziranih veliko tematsko raznovrstnih igralnic, ki so jih vodili člani posameznih raziskovalnih inštitutov ZRC SAZU, kakor tudi zunanji sodelavci. Že vsa leta doslej jih oblikuje in koordinira Center za predstavitvene dejavnosti ZRC SAZU pod vodstvom Brede Čebulj Sajko. Delavnice so potekale štiri tedne in so bile razdeljene na poljudnoznanstvene vsebine ter namenjene otrokom, starim od 6 do 14 let. Vsak teden je bil oblikovan za eno skupino, zaradi preprečevanja virusnih težav, pa je v njej lahko sodelovalo le do deset otrok. Sodelujoči inštituti in ostali zunanji izvajalci so organizirali svoj tematski dan. Središče igralniškega dogajanja je bila Prešernova dvorana SAZU, glede na temo ter program pa so otroci uporabljali in obiskali še druge prostore in kraje.

Geografski dan smo vodili Primož Gašperič z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU ter Ajda Martinčič in Urša Kunstelj, študentki kulturologije na FDV. Tematika letošnje geografske igralnice je bila raziskovanje mestnih vodnih zemljišč, ki jih je ustvaril ali preoblikoval človek v različnih obdobjih razvoja mesta Ljubljana, glede na potrebe in želje meščanov. Igralnico smo zato poimenovali »Raziskujemo ob in o vodi«. Zasnovana je bila na terenskem delu in raziskovanju hidroloških pojavov ter njihovih značilnosti na izbranih območjih mesta Ljubljana, kjer so ti pojavi prisotni. Za izvedbo smo izbrali naslednje lokacije: ribnik ob Tivolski čolnarni ter preoblikovane struge potokov Glinščice in Gradaščice.

Po uvodni predstavitvi poteka igralnice, smo se na kratko predstavili drug drugemu, voditelji pa seznanili otroke s potekom geografskega dne. Skupino so sestavljala štiri dekleta in dva fanta, v starostnem razponu med 7 in 11 let. Zaradi spremenljive vremenske napovedi smo se že v dvorani pripravili za terenski del. Mladi geografi so se morali najprej »najti« oziroma orientirati v prostoru. Pomagali smo

PRIMOŽ GAŠPERIČ

Slika 1: Iskanje raziskovalne točke na zemljevidu.

PRIMOŽ GAŠPERIČ

Slika 2: Težavna hoja po neočiščeni strugi Glinšnice.

si z zemljevidom Slovenije in Ljubljane (slika 1). Ob tem smo mladim raziskovalcem predstavili kartografske značilnosti prikaza vodnih pojavov ter ostalih kartografskih elementov na zemljevidu. Razdelili smo se v tri delovne skupine. Vsaka od skupin je prejela prazen plakat ter posebno tematsko »vodno« mapo z delom načrta mesta Ljubljane in terenskimi listi.

Iz Prešernove dvorane smo se peš odpravili proti ribniku ob Tivolski čolnarni, ki je zanimiv primer »stoječe mestne vode«. Spoznavanje mestnih vod je potekalo s pomočjo vprašanj na vnaprej pripravljenih delovnih listih. Značilnosti vode smo določali tako, da smo izbrali ustrezno dostopno merilno mesto, kjer smo določili globino, barvo in vonj vode, izmerili temperaturo zraka in vode ter s pH lističi določili njeno kislost oziroma bazičnost. Rezultate smo skupaj vpisali v delovni list.

Po izpolnitvi vseh delovnih obveznosti prvega vzorčnega območja, smo se odpravili do druge raziskovalne točke, ki je bila ob potoku Glinščica, v bližini živalskega vrta. Tam smo poleg ostalih nalog izmerili tudi hitrost vode, ki smo jo merili na preprost način. Izmerili in označili smo razdaljo med dvema točkama, v vodo spustili vejico, list ali kaj podobnega ter merili čas, ki so ga omenjeni »plovci« potrebovali od ene do druge točke. S pomočjo dobljenih podatkov smo izračunali hitrost vode v potoku. Rezultate smo pretvorili in primerjali med seboj ter ugotovili, da je bila hitrost Glinščice počasnejša od 1 km/h, kar je veliko počasneje od povprečne hitrosti hoje odraslega človeka, ki je 5 km/h.

Sušno obdobje v dneh pred delavnico ter izboljšanje vremena med njo, so omogočili zanimivo nadaljevanje poti po umetno preoblikovani betonski strugi spodnjega toka Glinščice, ki se vije med pozidanimi površinami Viča. Ker so v strugi pred kratkim pokosili rastje, je bila lažje prehodna, a ponekod ovirana z zemljo, rastjem in naplavinami (slika 2). Iz te »žabje« perspektive so bile hiše, železniška

Slika 3: Izvajanje terenskih meritev na sotočju Glinščice in Gradašče.

proga, Tržaška cesta in ostali objekti opazovani popolnoma iz drugega gledišča, kot smo ga vajeni kot »navadni« pešci. Po strugi smo hodili do sotočja potokov Glinščica in Gradaščica (slika 3). Tik za sotočjem je bila zadnja točka, kjer so otroci popolnoma samostojno opravili vse meritve na potoku. Od sotočja dalje se potok imenuje Gradaščica, izmerjena hitrost pa je bila 2,7 km/h. Ko so vse podatke zapisali v delovni list, smo zbrali še zadnje gradivo za izdelavo plakata. Nato smo pospravili vso opremo, se dvignili iz struge ter skupaj odšli peš do našega izhodišča v središču mesta.

Plakat so otroci dokončali po kosilu v Prešernovi dvorani. Gradivo zanj je nastajalo sproti. Z risanjem, pisanjem in lepljenjem so zapolnili prazne prostore tako, da je dobil pečat posamezne skupine z najpomembnejšimi elementi raziskovalne poti. Izdelani plakat je predstavljal glavni rezultat delavnice, saj je prikazoval izmerjene in ugotovljene rezultate raziskovalnega dela o vodah, s katerimi smo se srečali na poti.

Temo letošnje geografske delavnice smo izbrali predvsem zaradi želje po izogibu morebitnih virusnih težav, saj se je v celoti odvijala zunaj v naravi. Izvedli smo jo le enkrat v juliju. V skupini je bilo šest otrok, kar je omogočalo boljše individualno delo ter manj časovnih skrbi. Zaradi spremenljive vremenske napovedi, smo imeli organizatorji pripravljenih več poti. Zaradi nizkega vodostaja Glinščice smo lahko izvedli različico poti s pohodom po njeni strugi. Otroci so brez omembe vrednih zadržkov in nasprotovanj sodelovali na raziskovalnih točkah ter prehodili zastavljeno pot.

Primož Gašperič